

celotne naše ljudske kulture, vendar tako, da bi Slovencem služil obenem kot uvod v etnografijo. Umetnostna zgodovina je prav pogosto interesirana na izsledkih narodopisja, saj se cela obsežna področja, predvsem ljudska umetnost, najtesneje dotikajo njene stvarine in jo dopolnjujejo predvsem tam, kjer se njena problematika razširi na vprašanje narodne umetnostne tvornosti, njenih oznak in podlag. Tudi v pogledu metode raziskovanja je že domača skušnja pokazala, da se obe stroki lahko srečno dopolnita. Ob doslej objavljenem prvem delu je sicer še nemogoče zavzeti stališče do celotnega sistema te knjige, podčrtati pa hočemo brez oklevanja svoje zadovoljstvo nad dejstvom, da bo zbrano enkrat vsaj, kar je danes mogoče v zaokroženih orisih podati o slovenskem narodopisju.

Prvi del celega zbornika obsega R. Ložarja razpravo *Narodopisje, njegovo bistvo, naloge in pomen*, Fr. Kotnika *Pregled slovenskega narodopisja*, R. Ložarja, *Naselje in zemljišče, Kmečki dom in kmečka hiša, Pridobivanje hrane in gospodarstvo, ter Ljudska hrana*, S. Vilfana *Očrt slovenskega pravnega narodopisja* in B. Orla *Slovenski ljudski običaji*.

Frst.

Ljubo Karaman, Živa starina. Petdeset slika iz vremena hrvatskih narodnih vladarja. Zagreb, Hrv. izdavaški bibliografski zavod, 1945.

Na 140 straneh so v ti poljudno sestavljeni, dobro ilustrirani knjižiči opisani najvažnejši spomeniki iz starohrvatske dobe. Po kratkem pregledu zgodovine naselitve Hrvatov, pokristjanjenja in dobe narodnih vladarjev, preide pisatelj na opis spomenikov. Za uvod nas seznanja z mozaikom solinskih mučencev v Lateranu; slede napisi hrv. vladarjev in odličnikov (sarkofag Iv. Ravenjskega, Višeslavov krstni kamen, Trpimirov napis iz Rižinica, Branimirova napisa iz Muća in iz Šopota, Mutimirov iz Uzdolja, Svetoslavov (?) in Držislavov v Kninu, kraljice Jelene v Solinu, Sedehin v Splitu in Bašćanska plošča), oprema cerkva (ciborij oltarja sv. Marte v Bijačih, oltarna pregrada v cerkvi sv. Martina v Splitu, arkada olt. ciborija v cerkvi sv. Trifuna v Kotorju, hrvatski kralj iz splitske krstne kapele, hrv. dostojanstvenik in Marijina podoba iz Sv. Marije v Biskupiji, pleteninasti ornament iz okolice Dubrovnika, plošči z evangelijskimi prizori pri Sv. Donatu v Zadru, Gospod v slavi na Sustjepanu v Splitu in okvir dvojnega okna zasebne hiše v Splitu), cerkve, zadužbine in pokopališča (Sv. Križ v Ninu, Sv. Peter v Priku, Sv. Trojica na splitskem polju, Sv. Barbara v Trogiru, Gospa od zvonika v Splitu, cerkev na Gradini in cerkev kraljevega samostana sv. Mojzesa v Solinu, Sv. Spas na izvoru Cetine in starohrv. pokopališče v Glavičinah), zlatarski in umetni obrt (najdbe iz grobov, naušnice, meči, ostroge, čelade, glinaste posode, relikviar sv. Asela v Ninu, evangeliar splitske zakladnice in miniaturo iz osorskega evangeliarja iz 1080/2). Tem umetnostno zgodovinskim spomenikom sledi na zaključnih 12 straneh Hrvatska preteklost v pisanih virih (pismo papeža Ivana VIII. knezu Branimiru, Zvonimirovo darilno pismo iz 1078 in dogovor Hrvatov z madjarskim kraljem Kolomanom iz 1102) in slikah C. Medvića, J. Kljakovića, V. Ivekovića ter v sliki kronanja kralja Zvonimira v Solinu v Vatikanu; sliko spremljajo pesmi V. Nazora.

Frst.

Lj. Karaman, L'art de la côte orientale de l'Adriatique.

V francosko pisanem propagandnem zborniku za hrvatski Jadran, ki je bil tiskan pri Tipografiji v Zagrebu pod naslovom *Croatia*, je izdal

Lj. Karaman na str. 8—18 in z dobrimi slikami ilustriral zgoraj imenovano razpravo o umetnosti na vzhodni jadranski obali. Tu je v kratak, dobro informativen pregled strnil dosedanje izsledke o starohrvatski umetnosti pleteninasto ornamentalnega tipa in o dalmatinski umetnosti romanske, gotске in renesančne dobe.

Frst.

Lj. Karaman, Starohrvatska umjetnost, pos. odtis iz Časopisa za hrvatsku poviest, knj. I. (Zagreb 1944), str. 52—82. — Dva nova djela o pleternoj ornamentici, istotam, str. 135—138.

V prvem teh dveh spisov je Karaman v kratak pregled strnil rezultate dosedanjega znanja o starohrvatski umetnosti. Nas je najbolj zanimalo poglavje o pleteninasti skulpturi, ki do neke mere izpopolnjuje njegova dosedanja raziskavanja, s katerimi smo se bavili že v ZUZ XIX., str. 97—99. To vprašanje obravnava tudi drugi zgoraj navedeni spis, v katerem Karaman zavzema stališče do dveh najnovejših obravnav t. zv. langobardske umetnosti, do R. Kautscha, Die römische Schmuckkunst in Stein vom 6. bis 10. Jhrh. in E. Schaffrana Die Kunst der Langobarden in Italien.

V prvem spisu se Karaman ponovno ostro obrača proti mnenju, da je pleteninasta ornamentika izdelek doseljenih barbarskih plemen, predvsem Langobardov. Proti temu govori dejstvo, da niti starohrvatske niti istodobne italške pleteninaste skulpture nimajo niti podobnosti niti zveze z langobardsko ornamentiko, ki krasí kovinske predmete, izkopane v grobovih starih Langobardov v Italiji. Ta namreč pripada vrsti živalske pletenine, kjer se prepleteni trakovi in udje živali konfuzno spletajo v goste mreže, dočim je italško-hrvatska pletenina brez živalskih primesi in organizirana po preglednih, geometrično jasnih sestavih. Odločno se obrača nato proti Strzygowskem, ki je to umetnost pripisoval Hrvatom, kateri naj bi jo bili kot staro izročilo prinesli na jug iz prvotnih prebivališč podobno kakor Langobardi. Nasproti temu ugotavlja popolnoma v smislu našega naziranja, izraženega v ZUZ XIX., str. 92—97 in v Razpravah filoz.-filol.-histor. razreda II., str. 347 do 363, da je nova umetnost dozorela do svoje značilne oblike v severni in srednji Italiji v 8. stol. po Kr. kot regionalna varianta vsi takratni Evropi skupnih pogojev plastične umetnosti. Izhodišče oblikovanja te zgodnje-srednjeveške umetnostne vrste je bila starokrščanska in antična dekoracija. V novo dozorelih oblikah okr. konca 8. stol. je ta umetnost zelo oddaljena od starokrščanske in bližja okusu in izročilom krašenja predmetov novo doseljenih narodov, ki ne upodabljaó človeške figure in ne poznajo plastične oblike, ampak samo plitev urez v predmet radi mikavnosti za oko. Za del antiki neznanih motivov domneva Karaman vir v inicialah miniaturnih irskih rokopisov, ki so jih italški kamnoseki mogli spoznati po irskih menihih n. pr. v samostanu Bobbio tudi v Italiji. Kar tiče hrvatsko gradivo, ohranjeni spomeniki kažejo, da so to vrsto umetnosti prevzeli Hrvatje okr. l. 800. s pokristjanjenjem. Spomeniki v Bosni in Zahumlju so nedvomno nastali pod dalmatinsko hrvatskim vplivom, osamljena skupina teh skulptur v Sisku pa je bržkone v zvezi s poročilom, da je gradežki patriarh Fortunat l. 821. poslal Ljudevitu Posavskemu zidarje in umetnike.

V drugi razpravi se Karaman obrača v prvem redu proti težnji razlagati motiviko pleteninaste ornamentike iz germanske predkrščanske sim-